

A przecież ewangelie „nie ograniczają się (...) do przedstawienia samejowości bycia chrześcijaninem wraz z całą oryginalnością i radykalizmem jego relacji do Boga, braci i świata, ale dogłębnie badają ten sposób życia, starając się uchwycić jego tajemnicze racje i ukryte korzenie, dzięki którym okazuje się on żywy i możliwy do zrealizowania”¹². Dzieło G. Perego nie ma w sobie nic z bezkrytycznej, radosnej twórczości na temat życia chrześcijańskiego, choć brakuje w nim wyraźnie paragrafu poświęconego aspektowi krytyczno-historycznemu Mk. Wprowadzenie tego aspektu odsłoniłoby dynamizm wspólnoty Markowej zaangażowanej w działalność misyjną i jednocześnie zwróconej ku Jezusowi zmartwychwstałemu poprzedzającemu swoich uczniów w tej postudze. Zamiarem autora było jednak przedstawić wątek, który stanowi istotny element składowy narracji ewangelicznej i z tego zamiaru autor wywiązał się skrupulatnie.

MODLITWY EUCHARYSTYCZNE W POSOBOROWEJ REFORMIE LITURGICZNEJ

autor: Jerzy Stefański

RECENZJA

Błażej Dojas

Temat Eucharystii, która zrodziła się z nakazu Chrystusa, jest zawsze aktualny w życiu każdego chrześcijanina. Jezus polecił apostołom w *Wieczerniku* kontynuowanie i uobecnianie tego dzieła, utożsamiając się z postaciami Chleba i Wina. Uobecnianie to dotyczy nie jedynie anamnezy, lecz obejmuje całość zachowania i słów Chrystusa – stąd też Liturgia eucharystyczna powtarza Chrystusowe słowa ustanowienia. W Eucharystii Mszałnej „centralną i kulminacyjną część całej akcji liturgicznej stanowi Modlitwa Eucharystyczna, czyli modlitwa dziękczynienia i uświęcenia” (IGMR 54). Modlitwa Eucharystyczna jest naśladowaniem i rozwinięciem gestów i słów Chrystusa Pana z *Wieczernika*.

Książd Jerzy Stefański jest kapłanem diecezji gnieźnieńskiej. Odbył studia specjalistyczne z dziedziny liturgiki w Rzymie, kilkuletni pracownik Kongregacji Kultu Bożego, autor prawie 200 publikacji liturgicznych i kilku książek z tejże dziedziny. Obecnie jest kierownikiem zakładu Teologii Praktycznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Po-

¹² LACONI M., „Koncepcja duchowości w Ewangeliach synoptycznych” w FABRIS R. (red.), *Duchowość Nowego Testamentu*, Kraków 2003, 224.

znaniu. Jedną z ostatnich jego pozycji książkowych są właśnie „*Modlitwy Eucharystyczne w posoborowej reformie liturgicznej*”¹. Autor w niniejszej książce nie zajmuje się analizą doktrynalną poszczególnych tekstów ME, ale ukazuje ich procesy redakcyjne, przedstawia motywacje doboru treści oraz układ poszczególnych nowych ME.

W rozdziałach I i II autor zajmuje się kwestią *Posoborowych propozycji korekty Kanonu Rzymskiego oraz pracami redakcyjnymi nad nowymi Modlitwami Eucharystycznymi z roku 1968*. Przez około 1500 lat Kościół zachodni stosował Kanon rzymski jako jedyną ME. Trudno więc było wyobrazić sobie jego zmianę. Odnowa soborowa zmierzająca do ożywienia uczestnictwa ludu w celebracjach eucharystycznych zajęła się też tą kwestią. Do Stolicy Apostolskiej napływały propozycje, które zaowocowały ogłoszeniem po Soborze Watykańskim II trzech nowych ME oraz 8 nowych prefacji. W rozdziale I autor zapoznaje czytelnika głównie z przebiegiem prac w grupach studyjnych nad próbą korekty tekstu Kanonu rzymskiego. Rozdział II podejmuje kwestię ustalenia kryteriów strukturalnych nowych ME (prefacja, *post-sanctus*, epikleza konsekracyjna, słowa ustanowienia, anamnezy i złożenia ofiary, prośba o przyjęcie ofiary i owocną komunię św., wspomnienie świętych oraz modlitwy wstawiennicze, doksologia końcowa), zmian wprowadzonych do formuły konsekracji chleba i wina oraz propozycje nowych akklamacji anamnetycznych. W kolejnej części tego rozdziału zajmuje się problemami redakcyjno-treściowymi nowych ME (tj. ME II, III, IV) i następnie oficjalnego ogłoszenia ich przez cztery dokumenty.

W rozdziale III ks. J. Stefański podjął temat *Modlitw Eucharystycznych aprobowanych po roku 1968 przez Stolicę Apostolską z przeznaczeniem dla kościołów lokalnych*. Ze strony Stolicy Apostolskiej była to odpowiedź na wielość nowych ME, jakie pojawiły się w kościołach lokalnych z racji różnych okazji pastoralnych, a bardzo często były one nie autoryzowane. Kongregacja Kultu Bożego w latach 1968-73 aprobowała kolejno: ME dla Mszy św. z udziałem dzieci głuchoniemych, następnie *ad experimentum* ME dla dzieci przystępujących do Pierwszej Komunii Świętej, do używania na Filipinach, podobną aprobatę otrzymał Episkopat Szwajcarii (2 nowe ME) i w Australii. Nowością było zredagowanie dwóch ME: dla aborygenów w Australii i dla francuskojęzycznego kościoła w Kanadzie. Opublikowane jednak w 1974 roku dwie nowe ME o pojednaniu i trzy ME dla Mszy św. z udziałem dzieci wpłynęły na uporządkowanie sytuacji pastoralnej.

¹ Prymasowskie wydawnictwo „Gaudentinum”, Gniezno 2002, stron 247.

Rozdział IV jest to *Próba analizy i oceny fenomenu Prywatnych Modlitw Eucharystycznych po II Soborze Watykańskim*, które mnożyły się aż do połowy lat siedemdziesiątych, zwłaszcza w krajach europejskich (głównie w Holandii). W niektórych środowiskach odważano się wypowiadać podczas celebry modlitwy komponowane przez danego celebransa, nie autoryzowane lub nawet improwizowane podczas samej Mszy św. Takie sytuacje przysparzały wiele problemów pastoralnych.

Ks. Stefański próbuje w kolejnej części tego rozdziału podać przyczynę powstawania takich modlitw, by następnie podjąć próbę merytorycznej ich oceny. Pozytywem może być to, że odpowiadały one mentalności danego środowiska, lecz konsekwentnie trzeba zauważyć, że zawierały błędy strukturalne, błędy teologiczne były czasami powierzchowne.

Na to, jaka była reakcja Stolicy Apostolskiej na fenomen Prywatnych Modlitw Eucharystycznych odpowiada autor w rozdziale V. Pierwszym krokiem było powołanie specjalnej grupy studyjnej, która miała zająć się rozwiązaniem tego trudnego i wciąż szerzącego się problemu. Grupa ta pracowała w czterech sesjach, informując na bieżąco papieża Pawła VI o swoich pracach i rezultatach posiedzeń. Efektem było podanie kryteriów redakcji nowych tekstów ME i przesłanie Listu okólnego Kongregacji Kultu Bożego *Eucharistiae participationem* z dnia 27 kwietnia 1973 r., do duszpasterzy ze wskazaniami, aby nie szukali nowości rytualno-tekstowych, ale podejmowali próby wyjaśniania wiernym poszczególnych elementów Mszy św., jak i samej ME. Konferencjom Episkopatów przez niniejszy list przyznano możliwość przygotowania własnych tekstów ME i przedstawienia ich do aprobaty Stolicy Apostolskiej.

Rozdział VI to *Nowe oficjalne Modlitwy Eucharystyczne po ogłoszeniu Eucharistiae participationem (1973.04.27)*. Początkowo obawiano się, że Stolica Apostolska przestanie wyrażać zgodę na używanie większej ilości ME w czasie celebracji Mszy św. Jednak już w niespełna rok po wydaniu Listu okólnego Kongregacji Kultu Bożego opublikowano pięć nowych tekstów ME: trzy dla Mszy św. z udziałem dzieci i dwie przeznaczone na Jubileuszowy Rok Święty 1973. Opublikowanie tekstów ME dla Mszy św. z udziałem dzieci było odpowiedzią na prośbę wielu konferencji episkopatów.

Kwestia ME zawarta w niniejszym opracowaniu została ukazana od strony ich redakcyjnego powstawania. Śledząc kolejne kroki ich powstawania, można zauważyć jak wielkie znaczenie dla Kościoła miało ich poprawne zredagowanie, jak wielką troską był właściwy ich odbiór w środowiskach, do których były kierowane. Autor bardzo wnikliwie zbadał wszelkie okoliczno-

ści, jak i trudności, jakie pojawiały się w czasie ich redakcji. Ostateczny efekt pracy był oczywiście w znacznym stopniu zależny od dotarcia do archiwalnych źródeł Kongregacji Kultu Bożego. Ks. Stefański zajął się również analizą prac redakcyjnych specjalnych grup studyjnych zajmujących się kwestią ME.

Książka ze względu na poruszany temat może być pozycją bardzo pomocną dla liturgistów, wykładowców liturgiki, jak i też samych kapłanów. Problematyka zapowiedziana w tytule, doprecyzowana podtytułem, wkracza na obszar zagadnień nie poruszanych dotąd w Polsce.